

Barna Gergely

Erdélyi magyar ifjúsági szervezetek szervezetszociológiai elemzése

Ez a tanulmány az Erdélyben működő magyar ifjúsági szervezetek¹ szociológiai elemzése. Lényegében ezek a csoportosulások, egyesületek szervezetszociológiai jellemzőinek és funkcióinak a leírására, az általuk alkotott szféra meghatározó dimenzióinak a megragadására, szociológiai sajátosságuk kiemelésére vállalkozik a szerző, aki szociológus, a Románia Magyar Demokratikus szövetség ügyvezető elnökségének szakértője. Egyik alapvető következtetése: Az ifjúság szervezett szférájáról elmondható, hogy gyenge kötésű hálózatok alkotják, de ugyanakkor az őt alkotó szervezetek közötti kommunikáció hangsúlyos. A hálózat strukturális hierarchiája figyelhető meg, amely különböző szinteken létrejött egyeztető tanácsokon keresztül országos ernyőszervezetek felé halad. Ennek ellenére a hálózatok sűrűsége lokális szinten nyilvánvalóbb, a helyi szinten társszerveződések és partneri kapcsolatok jönnek létre a társadalom más intézményeivel, szervezeteivel – elsősorban a „felnőtt” civil szervezetekkel, az egyházakkal és az RMDSZ-el.

Az általam ifjúsági szervezeteknek nevezett társadalmi szerveződések, egyesületek, csoportok az 1989-es rendszerváltozást követően, annak „hevében” jöttek létre,² hiszen „a kelet-közép-európai civil társadalom ifjúsággal kapcsolatos aspektusa a demokratizálódás folyamatában résztvevő legdinamikusabb tényező volt. Az ifjúsági mozgalmak (Romániát leszámítva) a térségben már a nyolcvanas években egyre erőteljesebb rendszerkritikai fellépéssel éltek, jelentse ez akár a zenei szubkultúra virágzásában (táncház-mozgalom, rock-kultúra), akár az alternatív ifjúsági intézmények megszilárdulásában (szakkollégiumi mozgalmak, irodalmi körök, diákszínjátszó-csoportok, ifjúsági rádiósok) megnyilvánuló kritikát.” (Kósa, 2004:17).

A térség tapasztalatából, valamint elméleti megközelítésekéből kiindulva, azt várhatnánk el, hogy a romániai magyar ifjúság társadalmi szerveződéseinek kibontakozása hasonló jegyeket hordozzon magába. A civil szervezetek szerepének toqueville-i értelmében „az intézményesülő és formalizálódó autonóm polgári kezdeményezések eredőjeként létrejövő civil szféra az álmal kibékíthetetlen ellentétben áll” (Kiss, 2002:17) – ebben az esetben egy ifjúsági szervezettől is hasonló cselekvési mintázatot, szerepvállalást várhatunk el. Ugyanakkor e szerveződések, mint az ifjúsági korosztály kezdeményezéseit „az ifjúsági világ” olyan aktusának tekinthetnénk,

1. A tanulmány egy szervezetet akkor tekintett „magyarnak” és „ifjúságinak”, amennyiben vezetői, tagsága, illetve célcsoportja többségben 14–35 éves magyar nemzetiségű fiatalokból állt. Az ifjúsági szervezetek meghatározását a későbbiekben külön is tárgyalja.

2. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy egyesek egyáltalán nem rendelkeznek korábbi gyökerekkel, de vélhetően nem számottevő azon szervezetek száma, amelyek 1989 előtti jogelőddelel rendelkeztek, ilyenek lehetnek a különböző cserkészmozgalmak, cserkészszövetségek, illetve egyházi szervezetek.

amely „sok vonatkozásban a felnőtt világ ellenében épülnek ki” (Magyari, 1989:34), jelen esetben a „felnőtt” szervezetek, illetve közéleti cselekvés egyfajta alternatív mintáit képezhetnék.

Ezzel ellentétben azt tapasztaljuk, hogy a romániai magyar ifjúság szerveződése ettől eltérő módon alakult. Ennek elsődleges oka, hogy az akkori román társadalom nem rendelkezett civil szerveződésekkel, illetve azzal a mentalitással sem, amely a régió „civil társadalmi programját” (Miszlivetz, 1995:VI) a korábbi, nyolcvanas években jellemezte. Amikor a civil társadalmi képződmények megalakultak – és ezen belül az ifjúság is szervezkedni kezdett – a „rendszer váltás már formálisan lezárult” (Magyari, 1995:60.). Másodsorban a romániai civil szférára az (volt) jellemző, hogy kezdeményezéseiben hiányzott az antietatizmus, a romániai magyar civil társadalmi képződmények esetében pedig ez inkább a kisebbségi/etnikai törésvonal mentén alakult ki.

A romániai magyar civil kezdeményezéseknek egy másik sajátossága, hogy a többségtől eltérő mintákat/modelleket követve jöttek létre (Magyari, 1995:61). A civil szféra fentebb leírt kialakulási módozata azt sugallja, hogy az „ifjúsági nemzedék” is hasonlóképpen szerveződött. A romániai magyar civil szféra tevékenységét „a romániai magyarság politikai és társadalomszervezési programjának az ideológiai súlypontja, a kulturális örökség őrzése és ápolása egyértelmű túlsúlya jellemzi” (Horváth-Deák, 1995:55). Úgy tűnik, ezek a megállapítások az ifjúsági szférára is jellemzőek. Az 1989-1990-ben alakult ifjúsági szervezetek célkitűzéseiben elsősorban a kultúra, a közművelődés, a hagyományőrzés jelenik meg, ezt követi az érdekvédelem, harmadsorban a szabadidő megszervezése, negyedsorban a vallásos célú tevékenység, végül pedig az oktatás-nevelés képezi ezen szervezetek célját.³ Valójában nem beszélhetünk „forradalmi ifjúságról”, és a későbbiekben sem alakultak ki olyan típusú ifjúsági mozgalmak, amelyek a fiatal nemzedékek szervezkedésére jellemzőek volt a két világháború közötti időszakban – gondoljunk például az Erdélyi Fiatalok néven létrejött, 1930-1940 között működő kolozsvári főiskolás lapra és az általa életre keltett ifjúsági mozgalomra (László-Cseke, 1986:5). A mozgalmi jelleg is – abban az értelemben, hogy annak valamilyen össztársadalmi értéket veszélyeztető probléma megoldására kellene irányulnia – etnikai alapon szerveződik. A legnagyobb ilyen szervezet az 1999-ben alakult *Itthon, fiatalon* mozgalom, amely – mint a megnevezése is utal rá – „a romániai magyar fiatalok szülőföldön való maradását, megtartását” tűzte ki céljává, amely szintén a romániai magyar társadalom egyik alapvetőnek tartott társadalmi programjaként határozható meg.

A '89-es változást követő „ifjúsági mozgalmiság” alapjának maga a szervezkedés tűnik⁴ – ez egyszerre jelenthette a rég várt demokrácia gyakorlásának, az etnikai, közösségi identitás kifejezésének, valamint az önkéntességen alapuló szabad társulásnak az élményét. Feltételezhetjük, hogy a szervezetek olyan funkciókat igyekeztek ellátni, amelyek „a kiépült új politikai rendszerben a fiatalok felgyorsult individualizációjával párhuzamosan megjelenő, az ifjúság lokális szinten és az egyetemisták szintjén megjelent ifjúsági problémákra”⁵ tudtak valamilyen megoldást nyújtani (Gábor, 1996:22). Ezekről a típusú funkciókról elsősorban azt gondolhatjuk, hogy túlságosan is specifikusak voltak ahhoz, hogy ebből egységes ifjúsági mozgalom nője ki magát. Ugyanakkor nem valami ellenében, hanem egyrészt szűkebb rétegcsoportok sajátos igényeinek kielégítésére, másrészt pedig önmagáért a szabad szerveződés lehetőségének megragadásáért jöttek létre.

3. A vizsgálat során elemzett szervezetek által megnevezett cél-meghatározások alapján.

4. Az elemzett minta alapján látni fogjuk, hogy az 1989-1992-es időszakban alakult meg a ma létező szervezetek mintegy egyötöde, s valószínűsíthetjük, hogy időközben sok akkor alakult szervezet meg is szűnt.

5. Gábor Kálmán tételezése elsősorban magyarországi és székelyföldi vizsgálataira alapoz (Gábor, 1996:22).

Az elemzésében vizsgálni fogom azt a hipotézist, miszerint az ifjúsági „civil szféra és az állam antagonisztikus viszonya inkább partneri kapcsolattá válik” (Ágh, 1999) – a mi esetünkben az „állam” egyaránt jelentheti az állami kormányzatot, annak helyi intézményeit és a román politikai pártokat, de ugyanakkor a romániai magyar szervezeti szféra életében feltételezhetően jelentős szerepet betöltő romániai magyar politikai szervezetet, az RMDSZ-t is.

„FELNŐTT” ÉS „IFJÚSÁGI” CIVIL SZFÉRA

Tanulmányomban elsősorban abból kiindulva állítom több helyen is párhuzamba a vizsgált „ifjúsági szférát” a „felnőtt” civil szférával, mert azok egyszerre, hasonló funkcionális és strukturális alapokat követve alakultak ki, fejlődtek. Mindkét szféra esetében az „endzsióizálódott” (Lőrincz, 2002:11) civil társadalomra gondolok, amelyet nem-kormányzati, közhasznú egyesületek, alapítványok, társadalmi csoportok alkotnak, és amelyeknek legfontosabb közös jellemzőjük nem valamely „erkölcsi, morális tartalom” (uo.) birtoklása, hanem valamely társadalmi cél érdekében kifejtett tevékenység, szolgáltatás. Az ifjúsági szféra fejlődését tekintve kevés empirikus információ, szakszerűen elvégzett tudományos kutatás eredménye áll rendelkezésünkre. Elsősorban a szféra számbeli alakulásáról próbálok tömör áttekintőt nyújtani, habár a számbeli gyarapodás nem jelenti önmagában a szféra fejlettségét (Miszlivetz, 1995:166), de erről rendelkezünk adatokkal.

Egy 1996-os tanulmányban találjuk az első utalásokat az ifjúsági szervezetek számára vonatkozóan.⁶ Az egyik ifjúsági szervezet, a Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége által 1993-ban készített „ifjúsági adattár” elemzése során a szerző összesen 60 szervezetről számol be (Veres, 1996:104). Nehéz meghatározni e számadat érvényességét, mivel a tanulmányból nem derül ki, hogy milyen módszerekkel készült az említett adatbázis. A vizsgált szervezetek mindegyike öt országos szervezet-típus (MISZSZ, OMDSZ, MAKOSZ, vallási szervezetek, cserkészszervezetek) valamelyikébe besorolva van feltüntetve, ez arra enged következtetni, hogy ez a 60 szervezet csupán azokról szól, amelyek abban a periódusban tagjai voltak ezeknek az országos szervezetnek.⁷ Valamivel pontosabb képet nyújt egy korábban megjelent tanulmány, amely a teljesség igényével kívánja bemutatni az 1995-ös romániai magyar civil szféra állapotait.⁸ A tanulmány mintegy 289 szervezetről számol be, a szerzők az összes, hivatalosan bejegyzett romániai magyar civil szervezetek számát nem többre mint 330-340-re becsülik (Horváth és Deák, 1995:26-28). „Sajnos” a tanulmány nem tesz különbséget ifjúsági és más civil szervezetek között. Két jelzésértékű vonatkozó adatot találunk a tanulmányban. Az egyik a szervezetek tagságán belüli korcsoportok arányait vázolja, ez azt mutatja, hogy a tagok 67,4%-a 35 évnél fiatalabb, a másik mutató a szervezetek által felvállalt célcsoportokra vonatkozik, amelyről jelen vonatkozásban annyit mondhatunk el, hogy a felmért egyesületek és alapítványok két legfontosabb felvállalt célcsoportja a tanulók és a diákok, illetve a gyerekek. Ezekből az adatokból nehéz lenne

6. Veres Valér: Romániai magyar ifjúsági civil szféra, Korunk, 1996.5.

7. Az adatok elemzése során látni fogjuk, hogy a 2000 után az ifjúsági szervezetek mintegy negyede nem tagja egyetlen ernyőszervezetnek sem, ám az 1990-es évek első felére vonatkozóan ez nem szolgál vonatkoztatási alapul, hiszen tudjuk, hogy a civil szervezetek száma időközben jelentősen megnőtt.

8. Horváth István – Deák Sala Zsolt: A romániai magyar egyesületek és alapítványok szociológiai leírása, Korunk, 1995.11.

következtetni az ifjúsági szervezetek számára, csupán valószínűsíthetjük, hogy a fiatalok jelentős mértékben képviseltetik magukat ezekben a szervezetekben, illetve a civil szervezetek relatív leggyakoribb célcsoportját a fiatalok képezik.⁹ Egy következő számadat 2002-ből származik, az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány elnöke a *Magyar Kisebbség* című folyóirat 2002-ben megjelent 3. számának vitaindítójában 1500 civil szervezetet említ, amely az egyesület nyilvántartásában szerepel (Somai, 2002:3). Természetesen ezen adat megbízhatóságáról sem mondhatunk semmi bizonyosat.

Mindezen számok „csupán arra jók”, hogy egy általános képet kapjunk egyrészt a romániai magyar civil szféra számbeli dimenziójáról, s ezen belül az ifjúsági kérdéskörrel. A számok tükrében nagy valószínűséggel kijelenthetjük azt, hogy a civil szféra számbelileg gyarapodott az elmúlt évek folyamán, és feltételezhetjük, hogy ezzel párhuzamosan az ifjúsági szervezetek szférája is hasonló irányú tendenciát mutat. Arra azonban fontos felhívni a figyelmet, hogy nem egy statikus szférával állunk szembe, szervezetek szűnnek meg, új szervezetek alakulnak, vannak olyan szervezetek, amelyek működése évekig szünetel, illetve elképzelhetőek olyan szervezetek is, amelyek csak papíron vagy nyilvántartásokban szerepelnek. A szféra dinamikájának szempontjából azt is feltételezhetjük, hogy éppen az ifjúsági szervezetek azok, amelyek száma a legraporsodikusabban változik.

FOGALMI ÉS MÓDSZERTANI VONATKOZÁSOK

Vizsgálatom abból az alapfeltevésből indul ki, hogy léteznek olyan típusú társadalmi csoportok, társulások, amelyek – az által, hogy fiatalok irányítják, tevékenységükkel ifjúság különböző rétegeit célozzák meg, illetve mivel tagságuk többségét is fiatalok alkotják – ifjúsági szervezeteknek nevezhetők. Ezek a társadalmi szervezetek elemzési egységeket képezhetnek, s mint ilyenek alávetethetők az empirikus adatgyűjtésnek, illetve a szociológiai vizsgálatnak.

Jelen egközelítésben a szervezetszociológia institucionalista iskolájának megállapításai az irányadóak. Mindez a strukturalista-funkcionalista elméleti keretből kiindulva azt feltételezi, hogy a szervezetek struktúráját a funkciók határozzák meg – a szervezeteknek olyan alapvető jellemzői vannak, amelyek elvezethetnek egy sajátos célokat szolgáló osztályozási rendszerhez (Perrow, 1994:173-191). A modell az értelmében a vizsgálat során próbálkozást teszek a szervezetek strukturális és funkcionális jellemzőinek a leírására, illetve az ezek alapján létrehozható típusok meghatározására. Ugyanakkor figyelmet fektettem a szervezetek környezetére, az ebben a környezetben létező – elsősorban lokális - más társadalmi szereplőkkel (a szervezetek tagsága, a „felnőtt” civil szervezetek, kormányzati, önkormányzati, egyházi, gazdasági, politikai intézmények és szervezetek) való kapcsolatokra és kölcsönhatásra, amelyek „szervezeti mezőt” (Perrow, 1994:285) a romániai magyar civil szféra egy sajátos, feltételezhetően jól elkülönült alrendszerét alkotják.

Mit értek *magyar ifjúsági szervezet* alatt? Ehhez az elemzési egység mindhárom összetevőjét definiálnom kellett. Az institucionalista modelltől kiindulva olyan „osztályozási rendszert” (Perrow, 1994:173) hoztam létre, amely segítségével az általam vizsgált szervezetek mind a

9. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet két lehetséges hibaforrásra: hogy az említett vizsgálatban a tagság életkorára vonatkozó adatok a szervezetek vezetőinek becslésére alapozottak, illetve hogy az említett kutatás elemzési egységét csak a hivatalosan bejegyzett szervezetek képezték.

gyakorlatban, mind pedig az elméletben pontosan elválaszthatók más típusú szervezetektől. Mindenekelőtt az „IFJÚSÁGI”¹⁰ ismérv – mint a civil szférában differenciáló, attól elválasztó korosztályi megkülönböztető jegy – meghatározására fontos. Ifjúsági szervezetnek tekintetem mindazon szabad társulásokat, amelyek a következő öt kritérium¹¹ közül legalább háromnak megfelelnek. Ezek a következők: az önmeghatározásában *formális vezető a szervezetet ifjúsági-ként definiálja*, más szavakkal az ifjúsági ismérv a célok megfogalmazása során megjelenik. Továbbá, a *vezető* illetve a *vezetőség aktív tagjainak és vezetőségének* valamint *tagságának a többsége fiatal*. Végül, *a célcsoport többsége is fiatalokból áll*.

A „SZERVEZET”-re vonatkozóan megállapítható, hogy azok nagyon széles skálán mozognak a cooley féle elsődleges csoport és a weberi bürokratikus szervezet között elméleti síkon kreált hierarchiában. Felfogásomban a társadalmi szervezetek egy folyamat révén jönnek létre: az emberek társadalomba való beilleszkedésének folyamatában a másokkal való viszony szükségszerűen formális dimenziókat (is) ölt. Ifjúsági szervezetek közös szervezeti kritériumait a következőképpen határoztam meg.¹² Olyan többségében fiatalokból álló csoport, amely valamely (vélt vagy valós) közösségi érdek, vagy tagjait érintő célok megvalósításáért jön létre és tevékenykedik. Ezek minimális mértékben formalizáltak (megkülönböztethetők az informális vagy ad hoc módon létrejött társasági, családi társulásoktól), tevékenységük minimális szinten megtervezett, önkéntes alapon, önszerveződésként, általában a társadalomban alulról szerveződve jönnek létre, az esetek többségében önkéntesek dolgoznak a szervezetben. Az ifjúsági szervezetek rendszerint tevékenységeikben függetlenek a kormányzattól és más állami intézményektől, de a politikai pártoktól vagy gazdálkodó szervezetektől is. Ugyanakkor a szervezetnek joga és lehetősége is van önigazgató módon, befolyásmentesen működni, tehát nem profitorientáltak, a tevékenységek alapvető célja nem a tagok vagy a vezetők jövedelmének gyarapítása.

„MAGYAR” ifjúsági szervezetnek tekintettük azokat a szervezeteket, amelyek vezetői és tagjai magyar nemzetiségűek.¹³

A kutatás a 2003. december – 2004. január között lefolytatott, direkt technikával alkalmazott szociológiai kutatáson alapul.¹⁴ Az adatfelvétel során elsősorban azzal az akadállyal kellett szembenézni, hogy az „ifjúsági szervezet” nem önálló jogi kategória, az egyesületi törvény¹⁵ szerint csupán egyesületekről és alapítványokról beszélhetünk. Ugyanakkor egy ilyen besorolás sem bizonyult volna minden esetben hasznosnak, mivel az adatgyűjtés kiterjedt a nem bejegyzett (hivatalosan nem működő) szervezetekre is. Az ifjúsági szervezetek beazonosítása az előbbi fejezetben meghatározott jellemzők mentén történt. Kiindulásként egy, az RMDSZ Ifjúsági Főosztályával közösen összeírt címlistát vettem alapul, amely 417 potenciálisan ifjúsági szervezetet tartalmazott.¹⁶ Ennek alapján mentek terepre a kérdezőbiztosok, akiknek feladata közé

10. A kutatás és a dolgozat folyamán is az ifjúságon a 14 és 35 év közötti fiatalokat értem, ahol ettől eltér a korosztályra vonatkozó meghatározás, külön jelzem.

11. A kritériumok felállításában a nem-kormányzati szervezetekre, illetve önkéntes szervezetekre vonatkozó meghatározási modellekből indultam ki (Bíró, 2002:2-7).

12. A meghatározásban az elméleti megközelítésen túl, figyelembe vettem az Európai Bizottság nem-kormányzati szervezetekre, illetve önkéntes szervezetekre vonatkozó meghatározásait (Bíró, 2002:2-3).

13. A lekérdezés során két olyan szervezettel találkoztunk, amelyek vegyes, román és magyar tagsággal rendelkeztek. Ezek a szervezetek nem kerültek be a végső adatbázisba.

14. A kutatás támogatója a magyarországi Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztérium és a Communitas Alapítvány. 15. OG. 26/2000.

16. A kezdeti címlista összeállításában több alternatív forrást vettünk figyelembe: alapítványok adatbázisait, az

tartozott nem csak a megadott szervezetek felmérése, hanem – a hólabda módszert alkalmazva – további szervezetek felkutatása is.¹⁷

AZ ERDÉLYI MAGYAR IFJÚSÁGI SZERVEZETEK ÁLTALÁNOS JELLEMVONÁSAI

A SZERVEZETEK TERÜLETI ELOSZLÁSA

Az erdélyi magyar ifjúsági szervezetek általános jellemzőinek a leírása során a szervezetek területi eloszlására, a formális típusokra, a realizált jövedelmekre és a szervezetközi kapcsolatok rendszerére, valamint az ifjúsági szféra dinamikájára fogok részletesebben kitérni. Elemzésem a fő következtetés tömör újrafogalmazásával fogom zárni.

A szervezetek területi eloszlására vonatkozóan a Székelyföldön kisebb, a Partiumban és a szórványban jelentősen nagyobb az ifjúsági szervezetek aránya, mint a civil szféra egészében, az 1995-ben felvett adatokhoz viszonyítva. Viszonylag alacsony az ifjúsági szervezetek aránya Kolozs megyében, ez a különbség származhat a lekérdezés során tapasztaltakból, (Kolozs megyében a kiinduló címlistában szereplő szervezetek közül 10-et nem sikerült lekérdezni), de ugyanakkor jelezheti e szféra alacsonyabb fejlettségi szintjét ebben a régióban. Ugyanakkor megkockáztathatjuk azt a hipotézist is, mely szerint a megyeszékhelyen olyan nagy szervezetek működnek, amelyek egyszerre több kisebb szervezet funkcióját betöltik – ez által akadályt jelentve más szervezetek kialakulásáért.¹⁸

utóbbi két év ifjúsági szervezeteknek szóló nagyobb rendezvények résztvevőit, az országos és megyei ernyőszervezetek címlistáit, az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány 2003-as nyilvántartását.

17. A szervezetek meghatározásán belül megállapított „ifjúsági” jellemzők gyakorlati beazonosítása nem minden esetben volt lehetséges a helyszíni lekérdezéskor. Így a 330 szervezet adatait egy elsődleges szűrésnek vettem alá. Négy kategória figyelembe vételével („ifjúsági” önmeghatározás, fiatal vezető, fiatal aktív tagok, fiatal tagság) a szervezeteket három típusba soroltam. Ifjúsági szervezet – azok a szervezetek kerültek ebbe a kategóriába, amelyek legalább három feltételnek eleget tettek, ezek közül az egyik kizáró jelleggel az „ifjúsági” önmeghatározás volt – hogy megnevezésében, céljainak, működési formájának meghatározásában önmagát ifjúságinak nevezte-e. Összesen 261 szervezetet sorolhattunk ebbe a típusba, ebből 201 esetben mind a négy feltétel teljesült. Kvázi ifjúsági szervezet – bár eleget tesz két vagy három feltételnek, önmeghatározásában nem jelöli magát ifjúsági szervezetnek. Habár a vezetők és a tagok többnyire fiatalok, ezek a szervezetek nem tartják magukat „ifjúságiaknak”, nem ez az elsődleges szempont önmeghatározásukban. Feltételezhetjük, hogy működésükben sem alapvető kritérium az, hogy a vezetők vagy a tagság fiatalok legyenek – ez csupán véletlen egybeesés eredménye. Elképzelhető, hogy ezek a szervezetek az idő múlásával természetszerűleg vándorolnak át a „felnőtt” kategóriába, esetleg szolgáltatásaikban, rendezvényeikben továbbra is a fiatalokat fogják megcélozni. Mivel jelen pillanatban az előbbi típustól látszólag szinte semmiben sem térnek el, ezek a szervezetek szervesen az adatbázisban maradtak. Nem ifjúsági szervezet – legtöbb egy feltételnek tesz eleget, így a mi felmérésünk nem róluk szól.

18. Az elemzés második felében kidolgozott szintetikus mutatók mindegyike arra utal, hogy a Kolozsvári Magyar Diákszövetség a szféra legnagyobb szervezete. (Jelen esetben hipotézisünk arra támaszkodik, hogy a KMDSZ önmagában, alaptervékenységein kívül további 11 szakosztályt működtet – ezeket ebben a mérésben nem kezeltük külön szervezetekként, habár struktúráikban és funkcióikban valószínűleg sok esetben hasonlítanak egy-egy önálló ifjúsági szervezethez).

Az ifjúsági szervezetek regionális eloszlása

Régió	Szervezetek száma	Arány (%)	Civil szervezetek aránya, 1995 ¹⁹
Székelyföld	143	46,43	64,36
Partium	72	23,38	10,73
Kolozs	17	5,52	11,07
Szörvány	76	24,68	13,84
Összesen	308	100,00	–

EISZF, 2003. december–2004. január, N=308

A településtípus szerinti eloszlás esetében is hasonló eltérésekre lehetünk figyelmesek. Ebben a viszonylatban a vidéki székhellyel rendelkező ifjúsági szervezetek aránya több, mint kétszerese (34,1%) a '95-ben regisztrált, hasonló településtípuson működő civil szervezetek arányának (14,5)²⁰. Természetesen ennek magyarázata is több dimenzió mentén kereshető. Elsősorban azt vélhetjük, hogy az ifjúsági szervezetek nagyobb arányban képviseltethetik magukat a vidéki kis-közösségekben, mint ahogy az a szféra összességében kinéz. Azt is gondolhatjuk, hogy az eltérés egy általánosabb dinamikának a következménye, és a két szféra (az ifjúsági és a „felnőtt”) hasonló fejlődési tendenciákat mutat – ebben az esetben azt feltételezhetjük, hogy a vidéki szervezetek valójában az utóbbi periódusban kezdtek kialakulni, megjelenni. Viszont az is lehetséges, hogy a városi szervezetek nagyobb arányú megszűnése járul hozzá ehhez a különbséghez.

Vizsgáltam a szervezetek eloszlását a településen élő magyarok aránya szerinti is, ebben az esetben a működési helyként megjelölt településen élő magyarok arányát vettem figyelembe. Az ifjúsági szervezetek működési helyüket tekintve olyan településeken alulreprezentáltak, ahol magyarok hasonló arányban élnek a többséggel, vagy kisebbségben élnek. Ebből a szempontból érdemes megfigyelni, hogy a szervezetek több mint fele (56,2%) olyan településeken létezik, ahol a magyarok aránya meghaladja a 60 százalékot, de ennél talán érdekesebb az, hogy a működési helyszínt hasonló arányban képezik a „leginkább magyar” és a „legkevésbé magyar” erdélyi települések (29,9, illetve 27,9 százalék).

A szervezetek eloszlása a település magyar aránya szerint

A magyarok aránya a településen. ²¹	Szervezetek száma	Arány (%)
Nagy többség	92	29,9
Többség	81	26,3
Hasonló arányban (románokkal)	18	5,8
Kisebbségben	31	10,1
Szörványban	86	27,9
Összesen	308	100,0

EISZF, 2003. december–2004. január, N=308

19. Erről lásd még Horváth és Deák, 1995:29.

20. Horváth és Deák, 1995:28.

21. Nagytöbbség (a magyarok aránya 90% fölött van), többség (60–90%), egyforma arány (40–60%), kisebbség (20–40%), szörvány (a magyarok aránya a településen 20% alatt van). A magyar lakosság arányát városokon a 2002-es, vidéken az 1992-es népszámlálási adatok alapján számoltam.

A romániai magyar civil társadalom lehetséges dinamikáján túl arról is kellene itt beszélni, hogy maga az ifjúsági szféra milyen fejlettségi szinten van viszonyítva más országok hasonló társadalmaihoz. Sajnálatos módon erre csak egyetlen viszonyítási adatot sikerült felleltározni. A magyarországi Ifjúsági és Sportminisztérium 2000-es kiadványában számol be az ifjúsági szervezetek egy kérdőíves vizsgálatáról. A vizsgálatot vezetőik becslései szerint Magyarországon 1999-ben mintegy 1 500 ifjúsági szervezet működött (Fábri, 2000:85), ez mintegy 0,15 szervezetet jelent az 1 000 lakosra való lebontásban.

A SZERVEZETEK FORMÁLIS TÍPUSAI

A területi, földrajzi eloszlás mellett érdemes szemügyre vennünk, hogy az ifjúsági alrendszer milyen szervezeti típusok alkotják. Az elemzés folyamán több esetben is visszatérek a különböző tipológiai besorolásokhoz, annak függvényében, hogy melyik, a leírás céljával összhangban lévő ismérvet fogjuk figyelembe venni.²² Ennek értelmében egy szervezet rendelkezik olyan „fizikai” jellemzőkkel, adottságokkal, amely során beágyazódik az adott földrajzi-adminisztratív, jogi és társadalmi környezetbe, amelyben tevékenységét kifejti. E megközelítésben elemeztük a szervezetek tevékenységének földrajzi hatókörét, a jogi, illetve a működési formákat. Az így meghatározható típusok a köznapi gondolkodásban és szóhasználatban is jelen vannak: a közbeszéd „országos”, „regionális” vagy „helyi” szervezetekről, „egyesületekről” vagy „alapítványokról”, „jogilag bejegyzett”, vagy „nem hivatalosan működő csoportokról” beszél.

A *jogi kritériumot* figyelembe véve a szervezetek működhetnek hivatalosan, vagy sem. A probléma egyszerűnek tűnhet: egy szervezet vagy követi a jogi státusz eléréséhez formálisan szükséges algoritmust, amelynek az a tétje, hogy a tételzett jog aztán védi is a szervezet jogait, és eleget téve a jogi követelményeknek bejegyzett szervezetté válik, vagy nem. Az ifjúsági szervezeteknek csupán 43,4 százaléka működik hivatalosan, egyharmada pedig nem bejegyzett, azaz a törvények értelmében nem hivatalosan működik. Ugyanakkor létezik egy harmadik kategória, amelyet a származtatott jogi személyiséggel rendelkező szervezetek alkotnak, ezek az összes ilyen szervezet majdnem egynegyedét képezik. Ennek különféle okai lehetnek, amelyeket két osztályba soroltam. Az *objektív okok* között szerepelhet, hogy a kisebb szervezetek esetében „megerőltető” a pénzügyi alap megteremtése, és az adminisztratív ügyek intézése. Hasonló akadály lehet az egyes szervezetek képviselőinek funkcionális analfabetizmusa, ami hangsúlyozottabban jelenik meg, ha román nyelvű dokumentumok megszerkesztése szükségeltetik. Megállapítható, hogy a formális bürokratikus ügyvitel diskurzusának használata inkább a Bernstein-féle „korlátozott kódban” (1996) jelenik meg, ami strukturális akadály lehet a fentebb említett jogi bejegyzés algoritmusának az elindításához. Ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy a bürokratikus nyelvezet „korlátozott kódban” való elsajátítása és természetesen illetően való használata az egyik fő strukturális akadály lehet a professzionalizációnak, végső soron a működésnek, hiszen a korlátozott nyelvi kompetencia hátrányos helyzetet generál a pénzügyi erőforrásokért való küzdelemben – a pályázató finanszírozás miatt. A *szubjektív okok* között lehet azt a tény, hogy egyes szervezetek nem tulajdonítanak a „legalizálásnak” fontos szerepet, nem tekintik működésük

22. Alapvetően három ilyen, típusalkotó ismérvről beszélhetünk: a „fizikális” jellemzőkről, a működési struktúrákról és a szervezetek funkciójáról.

alapvető követelményének. Aminek az a következménye, hogy egyes szervezetek nem önállóan működnek, hanem szoros függőségi kapcsolatban vannak más szervezetekkel: többségük az ernyőszervezettől, egyéb ifjúsági vagy civil szervezetektől, vagy az egyháztól nyeri a közvetett jogi státust.

A *működési formát* tekintve Romániában a társadalmi szervezetek vagy egyesületekként, vagy alapítványokként működhetnek. A szervezeteknek mintegy 60 százaléka nevez meg valamely hivatalos működési formát, az esetek tekintélyes többségében egyesületként definiálják magukat, viszont a szervezetek aránylag jelentős része (13,3 százalék) inkább csoportként definiálja magát, és majdnem hasonló arányban (10,7) találunk egyházi szervezetként besorolt eseteket. Az egyéb kategóriába besorolódó szervezetek főképp diákszervezetnek vagy diákszövetségeknek, cserkészcsapatoknak, illetve egyszerűen csak ifjúsági szervezetnek nevezik magukat.

A szervezetek osztályozási módjának a leggyakoribb formája a *célok hasonlóságai, illetve különbözőségei szerinti differenciálás*. Egyes szerzők ebből a premisszából kiindulva több szervezeti osztályt határoznak meg (Csepeli, 2001:27), ezekben az általunk vizsgált ifjúsági szervezetek általános osztályként, mindenekelőtt társadalmi szervezetekként határozhatók meg²³. Katz és Kahn a szervezetek elsődleges funkciója alapján „termelő vagy szolgáltató”, „társadalmi karbantartó”, „tudásszervezetek” és „irányító” szervezeteket különböztet meg (Csepeli, 2001:30). A szerzők ugyanakkor különbséget tesznek a „tárgyi-természeti” valóság átalakítására, illetve „az emberekkel való kapcsolattartásra” szakosodott szervezetek között. E második csoporton belül megkülönböztethetők a „gondoskodó-ápoló”, és az „aktív alkalmazkodásra serkentő” szervezetek. Ebben a tipológiában az általam vizsgált ifjúsági szervezeteket nehézkesen lehet beilleszteni. Egyrészt szolgáltató funkciókat töltenek be, amely során az általuk megcélzott korosztály igényeinek kielégítésére tesznek próbálkozást. Fontos különbséget tenni ebben az esetben a piaci szolgáltatások és a közhasznú szolgáltatásokat nyújtó szerep között, az ifjúsági szervezetek inkább a második kategóriába helyezhetők. Másrészt az ifjúsági szervezeteket „társadalmi karbantartó” szervezetekként azonosíthatjuk, melyek szerepe a más szervezetekben való tagságra való felkészítés. Az ilyen szervezetekhez hasonlóan – mint például az iskolák vagy az egyházak – az ifjúsági szervezetek olyan szocializációs közeget képezhetnek, amelyben olyan szervezési, menedzseri és esetenként politikai kompetenciákra, illetve a kölcsönös ismertségen és elismerésen alapuló „kapcsolati tőkére” lehet szert tenni, amelyet a felnőtté válással párhuzamosan más szervezetekbe – elsősorban a munkahelyen vagy más szervezetekbe – lehet konvertálni, és ott kamatoztatni.

A szférán belüli funkcionális szervezeti típusok meghatározását elsősorban a szervezetek vezetőire bíztuk (öndefiniált funkciók). Várható módon az általunk felkínált nyolc kategóriába a szervezeteknek csupán 44,5 százaléka illeszkedett bele, a legtöbb szervezet (118) egyéb ifjúsági szervezetként határozta meg magát. A beírt válaszok alapján másodlagos kódolást végeztem, külön típust alkotva minden olyan esetben, ahol legalább két szervezet önmeghatározása egybeesett. Minden igyekezet ellenére 19 szervezet egyedi és egyszeri módon volt meghatározható, ezek kerültek a tizenkilencedik „egyéb” kategóriába.

23. Csepeli a következő hét osztályt különbözteti meg: gazdasági szervezetek, védelmi szervezetek, társadalmi szervezetek, közhatalmi szervezetek, közszolgálati szervezetek, egészségügyi és szociális intézmények, vallási szervezetek (Csepeli, uo).

	Szervezetek száma	Arány (%)
„Sokfunkciós ifjúsági szervezetek”	81	26,3
Középiskolás diákszervezet, diáktanács	51	16,6
Vallásos, egyházi szervezet	41	13,3
Kulturális, közművelődési egyesület	24	7,8
Cserkészcsapat, cserkészszövetség	15	4,9
Szakmai, tudományos társulás	14	4,5
Megyei vagy területi egyeztető tanács	12	3,9
Egyetemista diákok szervezete, diákszövetség	11	3,6
Környezetvédő egyesület	7	2,3
Néptáncsoport	7	2,3
Vitaklub	5	1,6
Ifjúsági információs és tanácsadó iroda	4	1,3
Színjátársó csoport	4	1,3
Teleház, teleházat működtető szervezet	4	1,3
Szociális egyesület	3	1,0
Tehetségkutató szervezet	2	0,6
Politikai szervezet	2	0,6
Turisztikai, honismereti szervezet	2	0,6
Egyéb szervezet	19	6,2
Összesen	308	100,0

A szervezetek funkcionális típusai. EISZF, 2003. december-2004. január, N=308.

A szervezetek legnagyobb része a „sokfunkciós ifjúsági szervezet” elnevezést kapta. Ezek a szervezetek kizárólag egyéb ifjúsági szervezetként határozták meg magukat, jellemző módon egyszerűen több, specifikus tevékenységet vallottak magukénak, vagy pedig általánosságokban fogalmazták meg azt, hogy mivel foglalkozik a szervezet.²⁴ Ezen típusú szervezetek többségének a neve is strukturális hasonlóságot mutat: megjelenik az „ifjúsági” fogalom, ez esetenként a „magyar”, a „demokrata/demokratikus” vagy mindkét jelzővel egészül ki, és végül mint „szervezet”, „szövetség”, „egyesület”, „egylet” utal a működési formára. A név általában a működési helység megnevezésével kezdődik vagy zárul.²⁵ A következő nagyobb kategória a „kulturális, közművelődési egyesület” név alatt alakult ki, ezek a szervezetek a legtöbb esetben úgy írták le magukat, mint hagyományörző, népművészeti, közművelődési, anyanyelvpoló szervezet. Ebbe a kategóriába soroltam az egyetlen művészeti csoportosulásként öndefináló szervezetet is. Egy következő típust az egy megyében vagy egy területen működő, önmagukat ernyőszervezetnek, ifjúsági

24. Néhány jellemző válasz: „érdekképviselő, sport, kultúra, informálás, tanácsadás”, „közösségfejlesztő egyesület”, „minden, kivéve a 8-as pont”, „ifjúsági programok szervezése”.

25. Néhány releváns példa kiemelve az adatbázisból: Magyar Demokrata Ifjúsági Szövetség – Zilah, Zetelaki Ifjúsági Fórum, Végvári Ifjúsági Kezdeményező Csoport, Vajdahunyadi Magyar Demokrata Ifjak Szövetsége, Apor Ifjúsági Egylet, Magyar Demokrata Ifjak Szervezete, Szilágypéri Magyar Ifjúsági Kezdeményezés, Szentmátéi Ifjúsági, Székelyudvarhelyi Magyar Demokratikus Ifjak Szervezete.

szervezetek érdek-összehangoló szervezetnek, képviseleti szervezetnek nevezők alkották, ezek legtöbbször hivatalos nevében is szerepel az „egyeztető tanács” kifejezés.

A szervezetek funkcióit az alapszabályzatban kitűzött célokkal kombinálva a következő típusokat állítottam fel.²⁶

A szervezet funkcionális típusa	Leggyakrabban választott célok ²⁷	Arány (%)
„Sokfunkciós ifjúsági szervezet”	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	66
	Szabadidős tevékenység szervezése	52
	Érdekvédelem, állampolgári jogok	25
	Informálás, tanácsadás	18
	Oktatás, nevelés	14
Középiskolás diákszervezet, diáktanács	Szabadidős tevékenység szervezése	80
	Érdekvédelem, állampolgári jogok	45
	Informálás, tanácsadás	25
	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	24
	Oktatás, nevelés	18
Vallásos, egyházi szervezet	Vallás	88
	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	32
	Oktatás, nevelés	32
	Szabadidős tevékenység szervezése	27
	Szociális szolgáltatás	12
Kulturális, közművelődési egyesület	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	100
	Szabadidős tevékenység szervezése	25
	Oktatás, nevelés	21
	Vallás	13
Cserkészcsapat, cserkészszövetség	Oktatás, nevelés	60
	Szabadidős tevékenység szervezése	60
	Környezetvédelem	33
	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	27
	Vallás	13
Szakmai, tudományos társulás	Informálás, tanácsadás	50
	Érdekvédelem, állampolgári jogok	36
	Kutatás, tudományos tevékenység	36
	Oktatás, nevelés	29
	Szabadidős tevékenység szervezése	14

26. Az egyes funkcionális típusok leírására ebben az esetben egy egyszerű módszert választottam, a leggyakrabban választott célok hozzárendelését az egyes típusokhoz. A leggyakoribb nyolc funkcionális típus esetében, mind az elsődleges, mind pedig a másodlagos célokat figyelembe véve kiszámítottam az adott típusba besorolt összes szervezet által választott céltípusok számát, illetve arányát.

27. Azok a céltípusok vannak összeszámolva, amelyeket egy adott típusba sorolt szervezetek legalább 10 százaléka választotta.

Megyei vagy területi egyeztető tanács	Informálás, tanácsadás	83
	Érdekvédelem, állampolgári jogok	67
	Szabadidős tevékenység szervezése	17
	Politika	17
Egyetemista diákok szervezete, diákszövetség	Érdekvédelem, állampolgári jogok	73
	Szabadidős tevékenység szervezése	36
	Kultúra, közművelődés, hagyományőrzés	36
	Oktatás, nevelés	27

*Egyes funkcionális típusok által leggyakrabban választott célkategóriák és azok aránya.
EISZF, 2003. december-2004. január, N=249*

Jól látható, hogy az egyes szervezettípusok általában négy vagy öt nagyobb céltípust tartanak meghatározónak a tevékenységükben. A legtöbb esetben a domináns hat cél váltja egymást, más-más súllyal képviseltetve. A nyolc szervezettípus mindenikében jelen van a „szabadidős tevékenységek megszervezése”, ami kétirányú feltevést tesz lehetővé. Egyrésztől igazolódni látszik az, hogy ez iránt fogalmazódik meg leginkább a célcsoport részéről az igény, ugyanakkor ez egyben jelentheti azt is, hogy a szervezetek „kénytelenek” felvállalni az ilyen típusú aktivitást (vagy „szabadidős” jelleget adni más típusú rendezvényeiknek is), annak érdekében, hogy a figyelmet felhívják magukra és a további célokat szolgáló tevékenységeikre, amelyek ez által válnak „eladhatóvá”. A „megyei vagy területi egyeztető tanácsok”²⁸ mutatnak jelentős eltérést a többi szervezettől, egyedül ők nem vállalnak kulturális, illetve oktatási tevékenységet. Ez minden valószínűséggel funkcionális jellemzőikből adódik, e szervezetek célja elsősorban a megyében vagy a területen működő többi ifjúsági szervezet tevékenységének segítése, összehangolása. Talán nem minden alap nélkül azt is feltételezhetjük, hogy ennek a típusnak azért nem szükséges „az ideológiailag és strukturálisan is elvárt” funkciók felvállalása, mivel más típusú kapcsolatokat ápolnak az ideológiákat és a finanszírozásokat irányító, befolyásoló politikummal – egyedül ezeknek a szervezetek esetében jelenik meg a „politikai” cél (nyílt) felvállalása.

A típusok leírásában további eltérésekre is figyelmesek lehetünk. Három funkcionális típus, a vallásos, a kulturális szervezetek, illetve a cserkészcsapatok a többiektől eltérést mutatnak céljaik mintázatában. Egyedül ezek a típusok vállalják fel a vallásos tevékenységet, illetve a többiekhez képest nem tűzik ki célként az „érdekvédelmet” és az „informálást, tanácsadást”. Mindez csak egyszerű megállapításként álljon itt, ebből nehéz lenne azt feltételezni, hogy e céltípusok mentén a szféra valamilyen szintű, jelentősebb differenciálódást mutat. Mivel funkcionális típusokat nem állt módomban leszűkíteni egy kisebb számú kategóriacsoportra, kísérletet tettem arra, hogy a funkciók iránya vagy kötődése mentén hozzak létre önmagukban is értelmes osztályokat. Abból a megállapításból indultam ki, amelyet Gábor Kálmán tett magyarországi és székelyföldi ifjúságkutatói munkája során a fiatalok civil szerveződéseiről. Gábor szerint a rendszerváltást követően az „ifjúság megjelenése és problémái lokális szinten és az egyetemisták szintjén vált érzékelhetővé” (Gábor, 1996:22).

Elsősorban a szervezetek területi eloszlását vizsgáltam meg újra, abból a szempontból, hogy egy adott településen hány ifjúsági szervezet működik. A szféra egészét tekintve azt figyelhet-

28. A továbbiakban ezeket egyszerűen „megyei egyeztető tanácsoknak” nevezem.

jük meg, hogy egy településen átlagban 2,3 szervezet működik, a leggyakoribb viszont az *egy település – egy szervezet* képlet. A nagyobb arány annak köszönhető, hogy általában a nagyobb városokban mégis több szervezet működik.²⁹ A „sokfunkciós” szervezetek eloszlásának vizsgálata következett, abból a feltételezésből kiindulva, hogy a többtípusú funkció felvállalása egyben azt is jelentheti, hogy ezek a szervezetek többnyire egyedüli ifjúsági szervezetek egy-egy településen, ezért „kénytelenek” vagy éppen hogy monopol helyzetük kihasználásával „lehetőségük van” minden olyan szerep betöltésére, amely lokálisan megfogalmazódik az ifjúság részéről. A feltételezés valósnak bizonyult, azt tapasztaltam, hogy a 81 szervezet 74 erdélyi településen működik, csupán 7 településen van két-két ilyen típusú szervezet. A „sokfunkciós” szervezetek ilyen irányú eloszlása nagy valószínűséggel igazolja a kiinduló feltételezést, mely szerint ezek a szervezetek egy adott településen megfogalmazódó igények egyedüli felfogói, befogadói.

Tehát a funkciók kötődésének első típusa: a helyhez, a lokális szinthez való kötődés. Ebbe a kategóriába soroltam a „sokfunkciós szervezeteket”, illetve a „megyei egyeztető tanácsokat”, amelyek megyei szinten ugyancsak monopolhelyzetben vannak.³⁰ Ezeket a szervezeteket a funkció-kötődés szerint *lokális funkciójú szervezeteknek* neveztem. Az öndefiníció során kibontakozó további megnevezéseket, illetve az egyes szervezettípusok célmintázatát figyelve a továbbiakban elkülönítettem az *intézményhez kötődő szervezeteket* (ilyenek az oktatási intézményekhez kötődő diáktanácsok és az egyetemista diákszervezetek) – ezek képezték a második típust, és a valamilyen *értékhez kötődő szervezeteket* (ilyenek a kulturális szervezetek, a vallásos szervezetek, illetve a cserkészszövetségek), a funkció kötődésének harmadik típusa. A negyedik típust a fennmaradt szervezetek alkotják, amelyek típusonkénti számbeli csekélyisége arra enged következtetni, hogy ezek valamilyen sajátos cél elérése érdekében jöttek létre, így ezek nevezhetők *specifikus célú szervezeteknek*.

A tagokra vonatkozóan a felkeresett szervezet közül 307 válaszolt. Az ifjúsági szférát alkotó szervezetek közül mintegy 252 szervezet (az esetek 82 százaléka) rendelkezik nyilvántartott tagokkal, mintegy 20 szervezet esetében a tagság más szervezetekből áll, további 33 szervezet nem rendelkezik semmilyen típusú tagsággal, egy szervezet pedig csoportokat számlál tagjai közé. Azok a szervezetek, amelyek tagsága más szervezetekből áll általában a tevékenységüket kistérségi (3), a megyei-területi (11), regionális (1) vagy országos (5) szinten kifejtő szervezetek közé tartoznak, ez utóbbiak képezik általában az alsóbb szinteken szerveződő szervezetek ernyőszervezeteit. Az ernyőszervezeten kívül – amelyek általában minden nagyobb funkcionális típus esetében egy vagy két szervezettel képviselik magukat – elsősorban a megyei-területi egyeztető tanácsok tagságát alkotják más szervezetek. A nyilvántartott tagsággal nem rendelkező szervezetek szinte minden funkcionális csoportban jelen vannak, elsősorban az „értékekhez kötődő”, illetve a „specifikus szervezetek” nem rendelkeznek tagokkal.

A tagságot illetően elsősorban annak létszáma, másrészt pedig a fiatalok és a felnőtt tagok aránya érdekelt az egyes szervezeti típusok szerint (az ernyőszervezetek és a tagszervezetek vagy alapszervezetek közötti eloszlásokat és kötődéseket külön tárgyalom). Az egyéni tagokkal rendelkező szervezetek képviselőinek bevallása – feltételezhetően becslés – szerint az ifjúsági szféra

29. Erdély tíz városában – Brassó, Székelyudvarhely, Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Sepsiszentgyörgy, Kolozsvár, Nagyvárad, Arad, Zilah, Marosvásárhely – működik 128 szervezet, a szféra 41,6 százaléka, ez átlagban 12,8 szervezetet jelent településenként.

30. Megyénként, vagy területenként csupán egy-egy ilyen szervezet működik.

taglétszáma összesen 23. 894. A 252 szervezetből 98 számlál 35 év feletti tagokat is, összesen 1 040 felnőtt egyént.

A szférában leggyakrabban előforduló szervezetek azok, amelyek 11-20 vagy 21-30 közötti egyéni tagot tartanak számon, a szervezetek több mint fele (51,8 százalék) 40 tag alatt található, a szervezetek 70 százaléka pedig 100 tag alatt számláltatik, s csupán 12 százalék mondja azt, hogy több mint 100 tagja van. Mindezt azért tartom fontosnak kihangsúlyozni, mivel az ifjúsági szervezetek a rendszerváltást követő periódusban, mint „tömegszervezetek” jelentek meg, nagy hangsúlyt fektetve arra, hogy minél több tagot gyűjtsenek maguk köré.³¹ A tömegszervezeti jelleg nagy valószínűséggel a '89-es változást követő lázban jött létre, amikor feltehetően a szervezetek „kezdeti funkciójához” hűen a fiatalok szívesen iratkoztak be ezekbe a szabadon szerveződő egyesületekbe. A szervezeti tagság megtartása, majd növelése később maguk a szervezetek érdekévé vált, hiszen ez fontos szerepet játszott a legtöbb ernyőszervezet legitimációjában, az alapszervezeteknek pedig tagságuk számának megfelelően részesültek nagyobb „megbecsülésben”, azaz a tagság nagysága szerint kapták a képviseleti mandátumszámot az ernyőszervezet döntéshozó testületeiben.

2003-ban úgy tűnik, a tagság nagysága már kevésbé tűnik ilyen jelentős tényezőnek. A tömegszervezetek megszűntek, a néhány nagyobb tagsággal rendelkező szervezet esetében is feltételezhetjük, hogy tagjainak nagy száma inkább a nyilvántartások fel nem frissítése következtében „maradtak” ilyen nagyok.

Ezt támasztja alá az is, hogy alapjában véve e szervezetek között van két olyan „sokfunkciós” szervezet is, amelyekben az átlagosnál sokkal nagyobb számú (100 feletti) felnőtt tagról számoltak be, ez esetben is a nyilvántartások vagy a becslések pontatlanságáról lehet inkább szó. Mindez abból a szempontból tűnhet érdekesnek, hogy a megváltozott helyzetben valószínűleg az ernyőszervezetek legitimítása és a mandátumosztása is más alapokra helyeződött, a „mennyei” mutatókat egyéb, feltételezhetően inkább „minőségi” ismérvek váltották fel, amelyek a szféra professzionalizálódásának lehetőségét is magukba foglalják.³²

AZ IFJÚSÁGI SZFÉRA JÖVEDELMEI

A vizsgálat során egyaránt elemeztem az egyes szervezetek 2003-as évi bevételeit és kiadásait. Jelen fejezetben a jövedelem nagyságára, a források struktúrájára, valamint a különböző finanszírozások származási helyére vonatkozó adatokat mutatom be, a kiadások tárgyalására a szervezetek rendezvényeinek elemzése mentén térek vissza.

A szervezetek pénzügyi forgalmának rögzítése több torzítási lehetőséget is magába foglal. Egyrészt arra szükséges felhívni a figyelmet, hogy a szervezetek megkeresése közvetlenül a 2003-as év végén, illetve 2004 elején történt, az elemzett szervezetek majdnem felét a decemberi hónap második felében kérdeztük le, így megtörténhet, hogy a lekérdezés utáni periódusban beérkező vagy felhasználásra kerülő tételekről a szervezetek vezetői nem számoltak be. Ugyancsak torzítási lehetőségre ad okot a lekérdezés módszere: nagy valószínűséggel a szervezetek képviselői csupán saját becslésükre alapoztak a válaszok megadásánál. Harmadsorban a kérdezőbiztosok

31. Több tanulmányban is találunk erre utalást. Lásd Horváth és Deák, 1995:37 vagy Kósa, 2004:21.

32. A legitimáció formáinak az elemzésére jelen vizsgálat nem terjedt ki, ezt inkább az ernyőszervezetek szabályzatainak elemzésével vagy minőségi módszerekkel lehetne feltárni.

viszonylag jelentős elutasítással találkoztak, a jövedelmi kérdésekre a szervezeteknek csupán 82 százaléka válaszolt. A három ismérv szerint rögzített – a bevételének nagyságát, forrás-struktúráját és származási helyét figyelembe vevő – jövedelmi kép a következőképpen rajzolódik.

A jövedelem forrása	Származási hely	N	Összesen	Arány (%)	Átlag
Tagsági díj	-	97	419 478 000	1,9	4 324 515
Adomány	Romániai	75	594 590 000	2,7	7 927 867
	Magyarországi	7	75 250 000	0,3	10 750 000
	Más külföldi	20	2 126 000 000	9,6	106 300 000
Cégek szponzor támogatása	Romániai	86	1 202 200 000	5,4	13 979 070
	Magyarországi	3	65 000 000	0,3	21 666 667
	Más külföldi	2	15 000 000	0,1	7 500 000
Saját tevékenység bevétele	Romániai	95	2 114 645 000	9,5	22 259 421
	Magyarországi	1	40 000 000	0,2	40 000 000
	Más külföldi	2	69 000 000	0,3	34 500 000
Saját vállalkozás	-	8	44 100 000	0,2	5 512 500
Állami, költségvetési támogatás	Romániai	47	1 631 900 000	7,4	34 721 277
	Magyarországi	16	3 375 200 000	15,2	210 950 000
Önkormányzati támogatás	Romániai	44	820 300 000	3,7	18 643 182
	Magyarországi	4	379 000 000	1,7	94 750 000
Közalapítványi pályázati	Romániai	95	3 522 000 000	15,9	37 073 684
	Magyarországi	65	3 943 550 000	17,8	60 670 000
	Más külföldi	7	606 000 000	2,7	86 571 429
Egyéb forrás	Romániai	20	618 600 000	2,8	30 930 000
	Más külföldi	2	488 000 000	2,2	244 000 000
Összesen		252	22 149 813 000	100,0	87 896 083

Az ifjúsági szféra 2003-as jövedelme. EISZF, 2003. december-2004. január, N=252

A válaszoló szervezetek által alkotott ifjúsági szféra bevallott összjövedelme a 2003-as évben mintegy 670 000 dollárnak megfelelő lej volt.³³ Amennyiben feltételezzük, hogy a nem válaszoló szervezetek a többiek átlagát követik, durván 820 000 dollárra, azaz megközelítőleg 27 milliárd lejre becsülhetjük az erdélyi ifjúsági szféra múlt évi jövedelmét. A szféra és a szervezetek fejlettségét is jellemző bevételekről elsősorban azt állapíthatjuk meg, hogy mind a romániai magyar egyesületek és alapítványok 1994-es bevételéhez képest (amelyet a kutatók 4-5 millió dollárra becsültek³⁴), mind pedig a Magyarországi ifjúsági szervezetek 1998-as jövedelméhez viszonyítva (amelyet a szerzők mintegy 3 milliárd forintra becsültek³⁵) nagyon alacsony. A bevételek

33. Átszámolási kulcsként 1 dollár megközelítőleg 33 000 lejnek felel meg.

34. Horváth és Deák, 1995:50.

35. Az Ifjúsági és Sportminisztérium 1999-es jelentése, 100. old. A felmérésben részt vevő szervezetek közül 567-en számoltak be bevételi forrásaikról, átlagosan egy szervezetre ötmillió forint számítható. Az erdélyi ifjúsági szféra becsült összbevétele mintegy 190 000 000 forintnak felel meg, az egy szervezetre eső bevétel átlaga pedig 600 000 forintnak.

forrásainak struktúráját tekintve az figyelhető meg, hogy a legnagyobb bevételi forrásokat szinte egyforma arányban a magyarországi közalapítványok és állami támogatások, illetve a hazai közalapítványi pályázató-finanszírozás képezi (egyenként az összbevételek 15-18 százalékát).

Jelentős jövedelmet jelentenek ugyanakkor a (Magyarországon kívüli) határokon túlról érkező adományok (9,6 százalék), illetve a szervezetek saját rendezvényekből szerzett bevétele (9,5 százalék). A leggyakoribb bevételi forrásokat a tagsági díj, a romániai alapítványi támogatás, a saját tevékenység bevétele, illetve a hazai cégek szponzor-támogatása jelentik, ezekhez a forrásokhoz fordulnak nagyobb számban a szervezetek.

A források struktúrájának összesítését figyelve megállapítható, hogy a legnagyobb finanszírozás a különböző hazai és külföldi közalapítványok részéről érkezik, ezt követik az állami támogatások, amelyek esetében a Magyarországról érkező támogatások az itthoni kétszeresét teszik ki, harmadsorban az adomány jellegű támogatások a meghatározók, negyedikként olyan forrás jelenik meg, amelyet maguk a szervezetek „termelnek” saját tevékenységeik bevételeiből.

A jövedelem forrása	N	Összesen	Arány (%)
Tagsági díj	97	419 478 000	1,9
Adomány	90	2 795 840 000	12,6
Cégek szponzorálása	90	1 282 200 000	5,8
Saját tevékenység bevétele	96	2 223 645 000	10,0
Saját vállalkozás	8	44 100 000	0,2
Állami, költségvetési támogatás	57	5 007 100 000	22,6
Önkormányzati támogatás	47	1 199 300 000	5,4
Közalapítványi, pályázati	137	8 071 550 000	36,4
Egyéb forrás	21	1 106 600 000	5,0
Összesen	252	22 149 813 000	100,0

A jövedelem forrásai. EISZF, 2003. december-2004. január, N=252.

Ha a szervezet által meghatározott forrásokat vesszük figyelembe (saját tevékenység és saját vállalkozás bevétele), ezek összessége a támogatásoknak csupán mintegy 10,2 százalékát teszik ki. Megállapítható tehát, hogy az ifjúsági szervezetek anyagi szempontból jelentősen függenek a támogatóktól, elsősorban a közalapítványi és az állami támogatásokra befolyást gyakorló politikumtól. Ugyanakkor az is elmondható, hogy a források struktúrájának sokfélesége lehetőséget teremt azok megválogatására is, például abban az esetben, ha az anyagi függőségnek egyéb, a szervezet által nem kívánt következménye lenne. Erre enged következtetni az, hogy az összesen 18 megjelölt forrás egyike sem éri el az összbevételek 20 százalékát, illetve, hogy egy forráshoz a szervezetek legtöbb 38 százaléka fordul (a romániai alapítványi forrás esetében).

Természetesen ez egy elméleti hipotézis, amely nagy valószínűséggel a valóságban nem így érvényesül. A szervezetek nagy többsége (62 százaléka) csak romániai forrásokra alapozza tevékenységét, további 24 százaléka Romániából és Magyarországról egyaránt kap támogatást. Nagy valószínűséggel a szervezetek a számukra legkönnyebben megközelíthető forrásokból „mérítenek”, ami a földrajzi közelségen túlmenően olyan funkcionális okoknak köszönhető, amelyek nagy részben a bürokratikus-adminisztratív diskurzus már említett korlátozott ismeretéből adódnak. Ezt látszik alátámasztani az, hogy a szervezeteknek viszonylag kis aránya fordul kül-

földi támogatásokhoz, illetve ez az arány csökken, minél inkább távolodunk nyugat felé – ami a pályázattási rendszerek bonyolultságát, és valószínűleg a lobby-lehetőségek korlátozottságát is jelenti egyben. Ez részben nyomon követhető a benyújtott pályázatok és a sikeres pályázatok viszonyában is: a településen, helyben benyújtott projektek 91, az országos szintűek 74, a magyarországiak 81, a más külföldi pályázatoknak pedig csupán 57 százaléka részült támogatásban.

	Szervezetek száma	Összesen	Átlag
Romániai bevétel	241	10 967 813 000	45 509 598
Magyarországi bevétel	79	7 878 000 000	99 721 519
Külföldi bevétel	28	3 304 000 000	118 000 000
Összesen	252	22 149 813 000	87 548 668

A jövedelem származási helye. EISZF, 2003. december–2004. január, N=252.

A pénzügyi források származási helyére vonatkozóan egy további torzító tényezőre kell felhívni a figyelmet. Elsősorban a magyarországi pályázati finanszírozások esetében gyakori az elnyert támogatások utalásának hosszabb kifutási ideje, így megtörténhet, hogy egyes szervezetek különbözőképpen számoltak be a már megnyert, de még nem megérkezett magyarországi támogatásokról.³⁶ Ennek a hibalehetőségnek a befolyását a jövedelmek strukturális megoszlásában talán annak ismeretében tarthatjuk elhanyagolhatónak, hogy a pénzügyi mozgások lassúsága általános probléma, így hasonló valószínűséggel számolhattak be a megkérdezettek 2002-es támogatásokról, mint amilyen valószínűséggel nem számoltak be a 2003-as bevételek egy részéről.

Az anyagi források származási helyét tekintve a számos hibaforrás torzítási lehetőségét is figyelembe véve megállapítható, hogy a Romániából származó források esetében számos és mértékükben is jelentős új lehetőségek jelentek meg. Míg a '95-ös civil szervezetek 71 százaléka részesült külföldi adományokból és támogatásokból (Horváth és Deák, 1995:51), addig azt látjuk, hogy 2003-ban az ifjúsági szervezetek bevételét jelentő pénzügyi alap mintegy fele hazai forrásokból származik. A források struktúráját is figyelembe azt feltételezhetjük, hogy a romániai társadalom valamelyest normalizálódik a civil szervezetekkel való viszonyát tekintve. Míg '95-ben a központi költségvetési pénzek a szféra összbevételének csupán 0,45 százalékát tette ki (Horváth és Deák, 1995:52), addig az ifjúsági szervezetek esetében ez az arány már elérte a 7,4 százalékot. Megjelennek új források, mint például a Kisebbségi Tanács magyar nemzeti kisebbségnek szánt pénzalapja – szintén költségvetési tételként –, amelyet a Communitas Alapítvány kezel és pályázati úton oszt el más civil szervezetek között, az ifjúsági szervezeteknek is. A kormányzati támogatásokat olyan források egészítik ki, amelyek a nyugati társadalmakban bevált gyakorlatra szintén jellemzőek, ezek közül az egyik legjelentősebb a romániai gazdasági szervezetek, feltételezhetően magyar magánvállalkozók részéről történő, szponzor-támogatás (az összbevételek 5,4 százaléka). Legalább annyira fontos az önkormányzati támogatások jelenléte is (az összbevételek 3,7 százaléka), amely valószínűleg arról is árulkodik, hogy a települési, megyei adminisztrációk kezdik partnerként kezelni ezeket a szervezeteket, és bizonyos funkciókat átten-

36. A legközelebbi példa erre a jelen vizsgálat finanszírozására megnyert támogatás, amely valamikor január folyamán érkezett meg. Valószínűleg ilyen helyzetben volt a lekérdezés időpontjában több szervezet is. Ezek közül biztosan 18 nem számolt be az ilyen stádiumban található támogatásáról, hiszen azt mondták, hogy nyertek magyarországi pályázatot, de a bevételeknél nem említettek ilyet.

gednek nekik. E két utóbbi esetében látható, hogy az onnan érkező támogatások nagyságának átlaga nem éri el más forrásokét, ez annak köszönhető, hogy a szervezetek jelentős része fordul alternatív, lokális forrásokhoz.

SZERVEZETKÖZI KAPCSOLATRENDSZER

A szervezetek környezete többféleképpen osztályozható, annak függvényében, hogy a körülvevő társadalmi milióból a szervezetre hatást gyakorló elemekből melyeket tartjuk éppen meghatározónak. Az eddigiek folyamán két típusú környezetet említettem meg: a *kulturális környezetet*, amely jelentős hatást gyakorol az ifjúsági szervezetek (és általában a romániai magyar szervezetek) funkcióinak meghatározásában, illetve vizsgáltuk azt, hogy az ifjúsági szervezeteknek milyen mértékben sikerül kihasználniuk a működésükhöz szükséges és a tudományos-technikai környezetükben jelen lévő eszközöket.

Ezeken túlmenően a társadalmi szervezetekre gyakorolt hatás szempontjából a környezetükben lévő többi szervezeteket emelhetjük ki, amit a szervezetkutatók „szervezetközi kapcsolatrendszernek” neveznek. „A szervezetközi kapcsolatrendszer (vagy háló) kezelése fontos mind az erőforrások megszerzése, mind pedig az adott szervezet törekvéseinek környezet által történő elfogadtatása szempontjából.” (Dobák, 2000:29). Az ifjúsági szervezetek vizsgálata során a szervezetközi kapcsolatrendszerben különbséget tettem a szintén ifjúsági szervezetekkel fenntartott – az ifjúsági szféra belső viszonyrendszerének nevezhető – kapcsolatok, valamint a társadalom más – elsősorban politikai, kormányzati, gazdasági, egyházi és „felnőtt” civil – szervezeteivel, intézményeivel kialakított kapcsolatok között.

A *belső viszonyrendszer* elemzése során mindenekelőtt a kutatás egyik alaphipotézisét vizsgáltam: nevezetesen, hogy létezik-e a romániai magyar civil szférának egy olyan, jól elkülönült alrendszere, amely szervezett ifjúsági szférának tekinthető? Ebből a szempontból elsősorban az ernyőszerkezeti-tagszerkezeti hálózatot érdemes szemügyre venni.

Az ernyőszerkezet (vagy tetőszerkezet) olyan szervezeti típusra utal, amely fő jellemzője, hogy tagságát nem természetes személyek, hanem – általában hasonló funkciójú – más szervezetek, csoportosulások alkotják. Az ernyőszerkezetek általában a közös funkció mentén vállalnak szerepeket, illetve ők látják el legtöbb esetben az alapszervezeteik képviselőit, ami abból áll, hogy a tetőszerkezet-alapszervezet alrendszereiben megjelenő specifikus igényeket más „magasabb szintű” (értsd, hogy az egyes alapszervezetek által „nehezen megközelíthető”, országos, nemzetközi) fórumok felé közvetítik. A ifjúsági szférát tekintve azt tapasztalhatjuk, hogy az alapszervezetek részéről jövő „társulási kedv” hangsúlyosan jellemző. A vizsgált szervezetek közül mintegy 220 szervezet mondta azt (a válaszolók 72 százaléka), hogy társult valamely ernyőszerkezethez, átlagban egy ilyen ifjúsági szervezet mintegy 1,3 más szervezetnek a tagja.

Társulás szintje	Szervezetek száma	%
Helyi vagy megyei szintű szervezethez társult	119	39,1
Erdélyi szintű szervezethez társult	109	35,9
Országos szervezethez társult	64	21,1
Magyarországi szervezethez társult	15	4,9
Egyéb nemzetközi szervezethez társult	17	5,6

Az ifjúsági szervezetek közötti társulási formák. EISZF, 2003. december-2004. január, N=220.

A társuló szervezetek hatókörének földrajzi-adminisztratív szintjét vizsgálva azt tapasztaltam, hogy a legtöbb társulás a földrajzilag közelebb eső szervezettel jön létre. Így a társulás általános jellemzője, hogy hierarchikusan³⁷ szerveződik, a tevékenység hatókörének legalsóbb földrajzi-adminisztratív szintjeitől a legfelsőbbek fele haladva. Ettől eltérően az is tapasztalható, hogy egyes szervezetek a hierarchiában más-más „szinteken” lévő ernyőszervezetekhez is társulhatnak, és ugyanakkor jellemző a több azonos szinten működő ernyőszervezethez való társulás.

Itt megemlíthető az, hogy a valós helyzet szempontjából a mi esetünkben nem tűnik relevánsnak az erdélyi szintű és az országos szintű ernyőszervezetek különválasztása, hiszen ezek az alapszervezetek által választott ernyőszervezetek az esetek majdnem mindenikében magyar szervezetek (mindössze három olyan szervezet van, aki valamely román ernyőszervezet tagjának vallja magát), és így inkább erdélyi szinten fejt ki tevékenységét, abban az esetben is, ha országos szervezetnek nevezi magát.

A társulások számát figyelembe véve tapasztalható, hogy egy szervezet általában (134 esetben) egy másik szervezethez, 64 szervezet két, 18 szervezet három, illetve két szervezet négy ernyőszervezethez társul.

Azt is fontosnak tartottam vizsgálni, hogy a választott ernyőszervezetek milyen mértékben „ifjúságiak”, illetve „felnőttek”³⁸. Az összes társulás közül 5,9 százalékban, mindössze 19 esetben figyelhető meg az ifjúsági szervezetek nem ifjúsági szervezetekhez való kötődése, az esetek többségében helyi, települési vagy megyei szintű társulást jelent. Az általam elemzett szervezetek közül csak 20 volt olyan, amelyek esetében a tagságát más szervezetek képezték, ezzel szemben a 220, valamilyen szinten társult szervezet összesen 69 különböző szervezetet neveztek meg ernyőszervezetként. Levonható tehát az a következtetés, hogy a választott „ernyőszervezetek” legtöbbször – szinte kizárólag a helyi megyei szintű kapcsolatokkal rendelkezők – esetében ez a minőség elsősorban nem azt jelenti, amit definícióként meghatároztam.

Ezek a szervezetek nem tekintik magukat ernyőszervezeteknek (a mintában csupán egy olyan szervezet van, aki tagságaként természetes személyeket és szervezeteket is megjelöl), valószínűleg inkább „társszervezetnek”, mint „tagszervezetnek” tekintik a hozzájuk csatlakozókat.

A „tagszervezetekkel” rendelkező 20 szervezet tevékenységének földrajzi-adminisztratív kiterjedését tekintve azt láthatjuk, hogy a „tagszervezetekről beszámoló ernyőszervezetek” megjelenése a szféra hierarchiájában a tevékenységüket kistérségi szintre kiterjedőnek meghatározó szervezetekkel kezdődik, ebbe a típusba sorolható 2 szervezet, a továbbiakban 11 megyei vagy

37. Jelen elemzésben a „hierarchia” strukturális helyzetet jelöl, a hierarchia különböző szintjein betöltött „státusok” sem jelentenek minőségi távolságot – a kapcsolatok minőségi jellemzőire nem tért ki a vizsgálat.

38. Erre a kérdőívben külön rákérdeztünk.

területi szintű ernyőszervezet jelenik meg, majd egy regionális, illetve 5 országos szintű szervezet. Az ernyőszervezetek összesen 504 alapszervezetről számolnak be. Bár nagy valószínűséggel a nagy számú alapszervezet megjelölésében torzít a különböző szinteken található szervezetek többszörös tagságának egymásra tevődése, mégis arra készítetted, hogy az országos ernyőszervezetek esetében a „kölcsonös választások” számát mindkét a két irányból, mind az alapszervezetek, mind az ernyőszervezetek részéről vizsgáljam. Általános tapasztalat, hogy jelentős ellentmondás van az ernyőszervezet által meghatározott tagszervezeti szám, illetve aközött, hogy hány szervezet jelöli meg ernyőszervezetként.

Ernyőszervezet neve	Ernyőszervezet-ként megnevező szervezetek száma
Magyar Ifjúsági Értekezlet (MIÉRT)	48
Magyar Középkolások Országos Szövetsége (MAKOSZ)	32
Itthon, Fiatalon Mozgalom (IFM)	17
Romániai Magyar Cserkész Szövetség (RMCSSZ)	11
Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége (MISZSZ)	11
Magyar Ifjúsági Tanács (MIT)	10
Erdélyi Ifjúsági Keresztény Egyesület (EIKE)	12
Országos Magyar Diákszövetség (OMDSZ)	5
Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége (IFINET)	5

A leggyakrabban említett ernyőszervezetek. EISZF, 2003. december-2004. január.

A legtöbb alapszervezetet számláló ernyőszervezet esetében tapasztalható a legnagyobb eltérés a rá irányuló választások száma és az általa megjelölt tagszervezeti szám között. A Magyar Ifjúsági Értekezletet 48 szervezet tartja számon mint tagszervezet, 30 helyi, 5 kistérségi, 12 megyei vagy területi, illetve egy országos szervezet. Ezzel szemben a MIÉRT a lekérdezéskor összesen 247 tagszervezetről számol be, 230 helyi, 17 megyei vagy területi, illetve 3 országos szervezetről. Hasonló a helyzet a többi ernyőszervezet esetében is, illetve az eltérés csökken a tagszervezetek számának csökkenésével együtt, például az IFINET esetében az eltérés csupán egy szervezet. Annak tudatában, hogy a módszertani tévedésekn csupán kis arányban járulhattak volna hozzá a nagy taglétszámú ernyőszervezetek során tapasztalt eltérésekhez³⁹, inkább annak vizsgálatára fektetem a hangsúlyt, hogy milyen lehetséges strukturális és funkcionális okok állhatnak ennek az eltérésnek a hátterében. Az okok „mindkét fél” részéről megjelenhetnek.

Az ernyőszervezetek esetében azt feltételezhetjük, hogy az alapszervezetek számbeli sokasága legitimációs funkciót szolgál – a tömegszervezeti jelleg eltűnésével párhuzamosan – felváltva a „sok tag” általi legitimációt a „sok tagszervezet” legitimációjára. Az alapszervezetek szempontjából tekintve a kérdést, egyszerűen az fogalmazható meg, hogy az egyes helyi szinten működő

39. Ezt annak kapcsán tudom kijelenteni, hogy a kezdeti címlista összeállításában általában felhasználtuk az országos szervezetek címlistáit. A MIÉRT esetében a tagszervezeteinek mintegy 70-80 százaléka szerepelt a kiindulási címlistában, így a legszélsőségesebb esetben is – ha az összes nem lekérdezett vagy visszautasító szervezet éppenséggel ennek az ernyőszervezetnek a tagja lett volna, akkor is legalább 85, a MIÉRT által tagként nyilvántartott szervezet bekerült a mintába, illetve 79 a végső adatbázisba, amennyiben feltételezzük, hogy ezek a szervezetek szintén 6,7 százaléka nem ifjúsági szervezet.

szervezetek nem tudják, vagy nem tartják fontosnak (elmondani), hogy ők egy országos ernyő-szervezet tagjai. Feltételezhető, hogy a tagszervezeti státusok közül elsősorban a hierarchiában legközelebbi szinten szerveződő ernyőszervezethez (például megyei egyeztető tanácshoz) kapcsolódó a meghatározó. Ebben az esetben gyakoribb és közvetlenebb a kommunikáció, illetve a kölcsönös segítségnyújtás lehetősége a lokális szinten megjelenő funkciók betöltésének érdekében. Ez azzal is alátámasztható, hogy az adatbázisban könnyen visszakereshetővé válnak az „eltűnt” tagszervezetek, amennyiben a legfelső, országos szintről indulva lépésenként visszakövetjük a hierarchiát a helyi szintig.⁴⁰ Végső soron azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a szervezeti társulásokat és tagságokat tekintve az ifjúsági szféra számos kapcsolódást, összefonódást mutat, szinte kizárólag más ifjúsági szervezetekkel. Ezek a hálózatok ugyanakkor egy bizonyos szintű hierarchiát követnek, ahol a tagszervezeti státus leginkább az azonos adminisztratív-földrajzi szinten értékelődik fel. A lokalitás legalacsonyabb szintjén a „társulás” jellemzi az ifjúsági szervezeteket, illetve szintén itt jelennek meg a „felnőtt” szervezetekkel is kiegészülő hálózatok. Mindebből arra lehet következtetni, hogy az ifjúsági szféra kapcsolatrendszere és hierarchiája strukturálisan „lazának” nevezhető, abban a pozitív értelemben, hogy az országos centrumok által nem irányítottak: gyenge kötésű hálózatokról van tehát szó.

A SZERVEZETEK KÜLSŐ VISZONYRENDSZERE

A szervezetközi kapcsolatrendszer kiépülésében a kapcsolatok mennyiségi ismervén (a kapcsolat létezik vagy nem) túl vizsgáltam az ifjúsági szervezetek viszonyulását, a kapcsolat minőségét is a külső környezetben megjelenő más szervezetekkel, intézményekkel.⁴¹

Szervezet, intézmény	N	Van kapcsolat (%)	Viszonyskála átlaga
Hazai magyar ifjúsági szervezetek	304	90,8	4,07
RMDSZ	302	77,2	4,10
Magyar egyházak, vallási szervezetek	306	76,1	4,08
Költségvetési intézmények (iskola, kórház, múzeum)	302	75,2	4,02
Hazai magyar média	301	73,4	3,92
Hazai magyar alapítványok és egyesületek	302	70,2	3,85
Polgármesteri hivatal	305	65,2	3,91
Helyi önkormányzat	304	65,1	3,82
Magánvállalatok, vállalkozók	303	61,1	3,78
Magyarországi alapítványok és egyesületek	298	52,0	3,76
Magyarországi alapítványok és egyesületek	298	51,3	3,69

40. Ezzel a módszerrel a két ernyőszervezetek ernyőszervezetének a tagszervezeteit megpróbáltam beazonosítani. A MIÉRT-nek további 72, a MIT-nek pedig még 47 tagszervezetét sikerült azonosítani az országos és megyei struktúrákhoz való kötődések nyomán, illetve 10 olyan szervezettel is találkozhattam, amelyek ebben a logikában mindkét ernyőszervezet tagszervezetei.

41. Az egyes szervezetek kapcsolataikat ötszintes skála segítségével értékelhették: Nagyon jó kapcsolat (5), jó kapcsolat (4), semleges kapcsolat (3), nem túl jó kapcsolat (2), ellenséges viszony (1).

Magyarországi ifjúsági szervezetek	302	44,4	3,63
Helyi kormányzati intézmények	301	37,2	3,78
Hazai román ifjúsági szervezetek	300	34,3	3,18
Bankok	301	30,6	3,51
Egyéb külföldi ifjúsági szervezetek	300	28,3	3,55
Hazai román média	300	28,3	3,21
Központi kormányzati testületek	299	21,1	3,17
Román politikai szervezetek	299	17,7	3,15

Az ifjúsági szervezetek és más szervezetek közötti viszony. EISZF, 2003. december-2004. január.

A kapcsolatok gyakoriságát tekintve elsősorban itt is kiemelkednek a hasonló típusú szervezetek, 28 szervezettől eltekintve a többség általában jó kapcsolatokat tartanak fenn más ifjúsági szervezetekkel. Szintén gyakori és együttműködő viszonyokat ápolnak az ifjúsági szervezetek az RMDSZ-szel, illetve a magyar egyházakkal. Az eredmény nem meglepő, mint az iroda- és eszközhasználat esetében is láthattuk, hogy az egyház és az RMDSZ jelentős segítséget nyújt ezeknek a szervezeteknek. Feltételezhetően a funkció szintjén jelentkező egymásra utaltság is jelen van – valószínűleg kisebb településeken –, mint látni fogjuk közös rendezvények szervezésében is partnerségre lépnek ezekkel az intézményekkel. Ugyanígy fontos megfigyelni, hogy a magyar „felnőtt” civil szervezetekkel, illetve a magyar médiával is hasonlóan jók a viszonyok, ez nagy valószínűséggel funkcionális okokra vezethető vissza. Az első esetben már láttuk, hogy a romániai magyar civil szervezetek általában hasonlóságot mutatnak a célközösség „kulturális programjának” felvállalásában, az RMDSZ-hez és az egyházakhoz hasonlóan jelentős a különböző rendezvények megszervezésében vállalt partneri szerepük.

Társszervező	Szervezetek száma	A közösen ⁴² szervezett rendezvények átlaga	Összes rendezvény
Más ifjúsági szervezet	144	2,6	376
Más, nem ifjúsági egyesülettel	62	2,3	143
RMDSZ	62	2,2	138
Egyház	84	4,1	342
Önkormányzat	69	1,9	129

Az ifjúsági szervezetek rendezvényeinek leggyakoribb társszervezői. EISZF, 2003. december-2004. január.

A magyar média a szervezet és tevékenység reklámozásának fontos eszközeként jelenik meg, az ifjúsági szervezetek mintegy 43 százaléka az írott és elektronikus sajtó által népszerűsíti rendezvényeit. Ez egyszerre magyarázza a gyakori kapcsolatokat és a jó viszonyok fenntartását.

A viszonyok másik pólusát elsősorban a különböző szintű kormányzati testületek, illetve a többségi társadalomhoz tartozó szervezetek és média uralja. A gyenge kapcsolatrendszert ugyanakkor a viszonyok átlagos semlegessége kíséri, a pozitív és a negatív tapasztalatok megoszlanak ezekkel a szervezetekkel szemben. Ha egyedül a kapcsolatok milyenségét elemezzük, általában

42. Legalább egy másik szervezettel közösen.

az tapasztalható, hogy az „ellenséges viszony” nem jellemző egyik felsorolt intézménytípussal sem. Inkább az tűnik ki, hogy az ifjúsági szervezetek is, általában a magyar civil szervezetekhez hasonlóan „magára nézvést nem relevánsként, egyszerűen a többségi társadalom intézményeként tekinti mindazokat az intézményeket, amelyek nem a romániai magyar kisebbségi társadalomhoz tartoznak” (Horváth és Deák, 1995:42). A szféra viszonylagos elszigetelődése a többségi társadalomtól a magyar ifjúsági szervezetek etnikai alapú szerveződését jelzi, amely sajátos kulturális környezetet eredményez, befolyásolva e szervezetek célrendszerét, funkcionális specifikumait.

A FORMALIZÁLTSÁG MUTATÓI

A blaiui meghatározás szerint a formális szervezetekre a megtervezettség, illetve a működés szabályozottsága jellemző (Vlásceanu, 2003:75). Ebből kiindulva a formalitást befolyásoló tényezőnek tekintetem a különböző tevékenységi és költségvetési tervek készítésének módját, a szervezeteken belüli munkamegosztást, a tevékenység dokumentálását, illetve ide sorolható a már bemutatott, a működést szolgáló belső rendezvények száma. A működés szempontjából azonban mindenekelőtt a szervezetekben tevékenykedő *humán erőforrás* típusát és számát kell figyelembe venni. A valamilyen formában fizetett munkaerőn kívül rákérdeztem a szervezetben tevékenykedő aktív tagok, illetve az önkéntesek számára. Aktív tagnak azokat a szervezet azon tagjait tekintetem, amelyek folyamatosan részt vesznek a szervezet tevékenységében, ez által különböznek az „önkéntesektől”, akik többnyire a társadalmi szervezetek alkalmi munkarejét képezik.

	Szervezetek száma	Összesen	Átlagosan
Teljes munkaidős alkalmazottak	33	71	2,1
Részmunkaidős alkalmazottak	13	31	2,4
Bedolgozók	20	110	5,5
Aktív tagok száma	233	4 409	18,9
Önkéntesek	280	5 368	19,1

A szervezetek humán erőforrása. EISZF, 2003. december-2004. január.

Valamilyen formában fizetett munkaerő csupán 48 (mindez a vizsgált szervezetek 15,6 százaléka) szervezetben található, ez összesen 212 fizetett alkalmazottat vagy bedolgozót jelent. A szervezetek alapvető emberi erőforrását az aktív tagok, illetve az önkéntesek jelentik a szervezetek bevallása szerint. Egyrészt a legtöbb szervezet tevékenységét ők biztosítják, másrészt viszonylag nagy számban vannak jelen a szervezetek életében, átlagban 19 önkéntest vagy aktív tagot regisztrálhattunk. E számok esetében szükséges ismételt felhívni a figyelmet, hogy az adatok itt is torzítottak lehetnek a válaszadó pontatlan becslései miatt, illetve az ernyő- és tagszervezetek keretében tevékenykedők nagy valószínűséggel többszörösen is megjelennek.

A szervezetek belső működésének, illetve formalizáltságának elsődleges mutatójaként a belső *munkamegosztást*, illetve annak módját vizsgáltam.

	Szervezetek száma	Arány (%)
A munka előre rögzített, írásbeli szerződés alapján leosztott	18	5,9
A munka előre rögzített, szóbeli megállapodás útján leosztott	130	42,3
A munkaleosztás esetleges, csak konkrét feladat esetén osztjuk le a teendőket	129	42,0
Nincs munkaleosztás, „mindenki végzi a saját dolgát”	22	7,2
Nincs munkaleosztás, hiszen csak egyetlen ember dolgozik	8	2,6
Összesen	307	100,0

A munkavégzés módja. EISZF, 2003. december-2004. január, N=307.

A szervezetek mintegy felében figyelhető meg valamilyen szinten a tervezett munkamegosztás, a többi esetben nagyrészt esetleges munkaleosztásról beszélhetünk. Ebben az esetben nagy valószínűséggel csak nagyobb rendezvények szervezése esetében következik be a feladatok „lebontása” és „kiosztása”, a felelősök kinevezése. A szervezetek mintegy 10 százaléka esetében a munkamegosztás teljes hiányáról számoltak be a vezetők. A szervezetek többségének alacsony szintű formalizáltságára vall a munkaleosztás módja is, a szervezetek mintegy 6 százaléka esetében figyelhető meg a „specializáció” (Bakacsi, 2000) írásbeli rögzítése is. Egy következő mutatónak a *működési szabályzat* (nem azonos a statútummal) léte vagy hiánya tekinthető, mint a szervezeti normarendszer írásos hordozója. Ebben az esetben kimondottan működési szabályzatra kérdeztünk rá, és nem alapszabályzatra, mivel ez utóbbi dokumentummal minden bejegyzett szervezetnek rendelkeznie kell. A szervezetek 52 százaléka rendelkezik és tevékenykedik működési szabályzata alapján, további 17 százalék, bár rendelkezik ilyen dokumentummal, az nem „játszik” fontos szerepet a működésben. A szervezetek mintegy egyharmada (96 szervezet) a működési szabályzat hiányáról számolt be.

A *tevékenység dokumentálása* szintén a belső működésről árul el részleteket. Azt feltételezhetjük, hogy a fejlettebb szervezetek pontos tevékenységi ügyvitelt vezetnek. A megkérdezett szervezetek mintegy 84,3%-a állította azt, hogy dokumentálja a tevékenységét, 15,7%-a pedig nem. A működés mutatójának tekintettük továbbá a *tervezést*, ebben az esetben az éves, írásos formában elkészített tevékenységi és költségvetési terv meglétére kérdeztünk rá. Az tapasztalható, hogy jelentős eltérés tapasztalható a tevékenységi terv és a költségvetési terv elkészítésére vonatkozóan: míg a szervezetek 72 százaléka rendelkezik tevékenységi tervvel, addig költségvetési terv csupán a szervezetek 28 százaléka esetében található.

A működés esetlegességét jelzi előre az, hogy egyes szervezetek esetében egyáltalán nincs elgondolás a következő év tevékenységeire, illetve a lehetséges költségekre – az ifjúsági szervezetek több mint egynegyede található ebben a helyzetben. Ugyanolyan érdekes, hogy a szervezetek legnagyobb része (41%) bár rendelkezik elképzeléssel a következő év tevékenységét illetően, ehhez nincsenek hozzárendelve a lehetséges költségvetési vonzatok. Mindez az alacsony szintű „formalizáción” túl a szféra kiszolgáltatottságának a mutatója is lehet – a költségek sok esetben nem betervezhetőek, hiszen az alapvető források az év elején még nem ismertek.

AZ IFJÚSÁGI SZFÉRA DINAMIKÁJA

Az ifjúsági szféra alakulásának elemzését azzal a szándékkal hagytam a tanulmány befejező fejezetének, hogy a dinamika változását a különböző szervezeti típusok szerint is megvizsgálhassuk.

Az első megállapítás, amely feltételezhetően az ifjúsági szervezetek „életét” hangsúlyosan jellemzi, az a működés szakaszossága. Az általam vizsgált szervezetek mintegy 13,4 százaléka alapítása óta (legalább egyszer) megszűnt, majd egy idő után újra elkezdte működését, általában minden funkció-kötődési típusban találunk ilyen szervezeteket. A gyakori működési szünetek minden bizonnyal a korosztály általi meghatározottságnak tudhatók be: szervezetek működetői rövid idő alatt „cserélődnek”, a szervezetek vezetői „kinőnek” státusukból. A szféra fejlődési dinamikáját (az adott évben működő szervezetek számát) elemezve azt láthatjuk, hogy az ifjúsági szféra folyamatos fejlődét mutat az elmúlt 14 év periódusában, illetve az is fontos megállapítás lehet, hogy ez a fejlődési trend a 2003-as évben növekvő tendenciát mutatott a „szervezetalapítási kedv” mentén, ami arra enged következtetni, hogy ez a jelenben is tart, a szféra növekedése folytatódik.

Az alapítási évek alakulását tekintve jelentős eltérésekre lehetünk figyelmesek különböző periódusokban. Jól látszik, hogy a 1989-es társadalmi változásokat követően beindult lendület, a „hőskorszak” (Kósa, 2004:19) többnyire rövid ideig tartott, utána 1995-ig az ifjúsági szervezetek alapításának szünetelése jellemző, majd újra megkezdődik a szervezetek létrehozása, amely kisebb visszaesésekkel, de napjainkig tart. Jelentős változás figyelhető meg viszont a 2000-es évben, amikor a 89-es lendülethez hasonló ugrásszerű növekedés tapasztalható, maga a fejlődési szféra „kaptatósabbá” válik. Ebben a növekedésben alapvetően a jogi környezet megváltozására (2000 januárjában történik meg) az 1924-ből származó egyesülési törvény megújítása), illetve a különböző támogatási források kibővülésére gondolhatunk. Bár a mi esetünkben a jogi bejegyzés éve nem tűnhet meghatározónak, érdemes megfigyelni, hogy a 2000-ben létrejött szervezetek nagyobb arányban jegyződtek be hivatalosan, mint az előbbi években.

Alakulási év	Jogilag bejegyzett	Származtatott jogi személyiséggel bír	Nem bejegyzett
1989 előtt	16,7	16,7	66,7
1989	100,0	0,0	0,0
1990	57,1	20,0	22,9
1991	33,3	25,0	41,7
1992	30,8	30,8	38,5
1993	44,4	22,2	33,3
1994	25,0	25,0	50,0
1995	30,0	20,0	50,0
1996	40,0	40,0	20,0
1997	53,8	30,8	15,4
1998	38,9	16,7	44,4
1999	43,8	25,0	31,3
2000	62,2	16,2	21,6

2001	46,7	6,7	46,7
2002	59,5	24,3	16,2
2003	16,2	32,4	51,4
Összesen	44,1	22,0	33,9

Alapítás éve és jogi státus összefüggése. EISZF, 2003. december-2004. január, N=253.

A finanszírozási források esetében további elemzések szükségeltetnének határozott kijelentések előtt. Valószínű azonban, hogy nem egy újabb forrás megjelenése, hanem fokozatosan több finanszírozás-szerzési, pályázási lehetőség nyílt meg a szervezetek előtt, itt elsősorban a hazai forrásokra gondolok, mint az önkormányzati támogatások⁴³, amelyek elsősorban a vidéki szervezetek hangsúlyos megjelenését eredményezték, illetve a 2000-2001-es periódusban megjelenő kormányzati források.

A funkció-kötődés típusai szerint érdemes megfigyelni, hogy a 2000-es „ugrás” első sorban a vidéki, lokális funkciójú szervezetek alakulásának, köszönhetően ölt ekkora méreteket, de jelentős a specifikus szervezetek alapításának növekedése is. Ugyanakkor az is látható, hogy a *specifikus funkciójú* szervezetek 14 éves alakulásában egy viszonylag folyamatos emelkedése figyelhető meg, ami arra utal, hogy ezek a szervezetek kevésbé befolyásoltak a környezet változásaitól, illetve jobban tudnak alkalmazkodni azokhoz.

Az ifjúsági szféra különböző időbeni változásait összefoglalva elmondható az, hogy a 2000 után kezdődő fejlődési tendenciát a szféra perifériás expanziója (az egy településen működő, lokális funkciójú szervezetek alakulásának következtében) és ugyanakkor funkcionális differenciálódása (jelentős arányú specifikus szervezet megjelenésével) egyszerűen jellemzi.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az ifjúsági szervezetek működését az esetek többségében alacsony strukturáltság és formalizáltság jellemzi, illetve szűkös anyagi forrásokkal rendelkeznek, ugyanakkor kisebb számban, de jelen vannak olyan nagy szervezetek is, amelyek a szféra professzionális szegmensét képezik. A kis szervezetek fejlődésének alapvető akadályát nagy valószínűséggel a bürokratikus-ügyleti diskurzus értésének korlátozott nyelvi kompetenciája képezi, amely következtében a szervezet nehezen tud kommunikálni az adminisztratív kérdések intézésében, illetve nehezen tud eligazodni az egyre szigorúbb pályáztató-finanszírozási rendszerben.

Az ifjúsági szervezetek funkciója – a „felnőtt” szervezetekhez hasonlóan – a romániai magyar társadalom sajátos ideológiai kontextusában értelmezhető valójában, amely mint a szervezet kulturális környezete meghatározza annak célkitűzéseit. Ilyen módon a leggyakoribb a „kultúra, közművelődés, hagyományörzés” címkével jellemezhető cél, amellyel párhuzamosan megjelenik a sajátosan korosztályhoz köthető funkció, ami a fiatalok szabadidejének megszervezésére irányul.

A célok másik két gyakori formája – az „oktatás, nevelés” és az „informálás, tanácsadás” – mentén az ifjúsági szervezetek „társadalmi karbantartó” funkciót is betöltenek, elsősorban a működ-

43. A Hargita megyei tanács 2000-ben írt ki először ifjúsági szervezetek részére pályázatot.

tetésükben aktív szerepet vállaló tagok és önkéntesek számára, azáltal, hogy számukra sajátos szocializációs közeget nyújtanak, amelyben olyan kompetenciákra és kapcsolati tőkére lehet szert tenni, amelyet a felnőtté válással párhuzamosan más szervezetekbe lehet konvertálni.

Az ifjúsági szervezetek társadalmi hatása jelentősnek mondható a külső környezet szempontjából is, az érdeklődő fiatalok (és nem csak) sokszínű szolgáltatásokban és rendezvényekben részesülnek.

Az ifjúság szervezett szférájáról elmondható, hogy gyenge kötésű hálózatok alkotják, de ugyanakkor az őt alkotó szervezetek közötti kommunikáció hangsúlyosan jelen van. A hálózat strukturális hierarchiája figyelhető meg, amely különböző szinteken létrejött egyeztető tanácsokon keresztül országos ernyőszervezetek felé halad. Ennek ellenére a hálózatok sűrűsége lokális szinten nyilvánvalóbb, a helyi szinten társszerveződések és partneri kapcsolatok jönnek létre a társadalom más intézményeivel, szervezeteivel – elsősorban a „felnőtt” civil szervezetekkel, az egyházakkal és az RMDSZ-el.

A szféra fejlődése folyamatos, egyaránt jellemzi a perifériás expanzió és a belső differenciálódás, amely a szervezetek egy részének a professzionalizálódását teszi lehetővé.

FORRÁSJEGYZÉK

Ágh Attila: Civil társadalom és korai konszolidáció az EU-csatlakozás jegyében Magyarországon. In *Magyar és európai civil társadalom*. Pécs, 1999.

Anthony Giddens: *Szociológia*. Budapest, 1997, Osiris.

Az Ifjúsági és Sportminisztérium 1999-es jelentése. Forrás: www.gyism.hu [2002. május 12.].

Bakacsi Gyula: *Szervezeti magatartás és vezetés*. Budapest, 2000, KJK.

Basil Bernstein: Nyelvi szocializáció és oktathatóság. *Iskola és Társadalom*. Szerk. Meleg Csilla, Pécs, 1996, JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszéke.

Bíró Endre: *Nonprofit Szektor Analízis*. Budapest, 2002.

Csepeli György: *Szociálpszichológia*. Budapest, 1997, Osiris.

Csepeli György: *A szervezkedő ember*. Budapest, 2001, Osiris.

Charles Perrow: *Szervezetszociológia*. Budapest, 1994, Osiris-Századvég * Panem-McGraw-Hill.

D. Lőrincz József: A civil társadalom problémája 1989 után. In *Web, 2002/10*. Kolozsvár, p. 9-12.

Dobák Miklós: *Szervezeti formák és vezetés*. Budapest, 2000, KJK.

Fábri István: Az ifjúsági szervezetkutatás eredményei és az ifjúságkutatási adatbázis létrehozás. In *Ifjúságsegítés – az új évezred küszöbén*. Budapest, 2000, Ifjúsági és Sportminisztérium.

Gábor Kálmán: Rendszerváltás – ifjúsági korszakváltás. In *Korunk, 1996/5*, p. 5-26.

Horváth István–Deák Sala Zsolt: A romániai magyar egyesületek és alapítványok szociológiai leírása. In *Korunk, Kolozsvár, 1995/11*, p.23-58.

Kiss Dénes: Civil szféra és politikum, Esettanulmány: a kolozsvári magyar egyetemi háttérintézmények és a politikai szféra viszonya. In *Korunk, Kolozsvár 1996/4*.

Kósa András László: „Timurok és Pál utcai fiúk”. A romániai magyar ifjúsági elit természetrajzának vizsgálatához. In *Web, 2004. április*, p. 17-24.

Magyari Nándor László: Szocializáció és identitástudat. In *Hát ide figyelj édes fiam*. Bukarest, 1989, Albatrosz.

Magyari Nándor László: Civil társadalom, vagy amit akartok. In *Korunk, Kolozsvár, 1995/11*, p. 58-69.

Miszlivetz Ferenc: *A lehetséges határainak újrafogalmazása, Nacionalizmus és civil társadalom Kelet-Közép Európában 1989 előtt és után*. Szombathely, 1995, Savaria University Press.

Miszlivetz Ferenc: *Vadkelet-party*. Szombathely, 1995, Savaria University Press.

Pokol Béla: *Modern francia szociológiaelméletek*. Egyetemi jegyzet, 1995., www.mek.iif.hu, [2003. november].

Vlăsceanu, M.: *Organizații și comportament organizațional*. București, 2003, Polirom.

Toqueville, A.: Politikai és civil szervezetek viszonya Amerikban. In *Korunk, Kolozsvár 1995/11*, p. 58-66.